By means of weddings' images and songs the writer shows that the nation has inexhaustible sources for survival and revival. In the context of the recent Holodomor, folk songs appear in the novel as a breath of clean air for those who have miraculously survived and through whom the revival will take place.

Thus, O. Berdnyk's novel «The Darkness Does not Burn up the Bonfire ...» by its imaginative system, existential measures of the lives of Ukrainians in the circumstances of the Holodomor tragedy, suggested folk patterns shows that only light can give a new light. This light in the novel is the human soul filled with the desire to live in joy and gratitude. The people's mood is manifested in the traditional oral folk poetry. The tragedy of the experience strengthens the need for the light and the good that necessarily come to replace the dark, the writer says. Thus, the analysis of the text reveals existential factors that are important to the author in order to reproduce the tragedy of the 1932-1933 Holodomor in Ukraine close to reality as much as folklore applied to demonstrate its compensatory function and timeless ethical and aesthetic value for the revival of the nation.

Key words: *novel, art reality, Holodomor, famine, folklore, motive, existential dimensions, folk song, marriage traditions.*

УДК 821.111(71)-193.3.09

Н. М. Коцай

ЛІНГВОКУЛЬТУРНІ ТА ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СОНЕТІВ ПІТЕРА НОРМАНА ЗІ ЗБІРКИ «THE SHAPE INSIDE»

У статті проаналізовані сонети сучасного канадського поета Пітера Нормана зі збірки «The Shape Inside» у лінгвокультурному та лінгвостилістичному аспектах. Встановлено, що сонети написані переважно з домінуванням італійського та англійського типу сонету та використанням ямбічної основи. До лінгвокультурних особливостей належить звернення до таких тем, як сімейні відносини, кохання, релігія, страхи, які розкриваються у тексті сонетів за допомогою лінгвостилістичних прийомів на фонетичному, лексичному та синтаксичному рівнях.. Крім того, зроблена спроба пояснити зв'язок між лейтмотивами збірки (страх і безсоння) та використанням картини «Привид Блохи» Вільяма Блейка на обкладинці сонетної збірки «The Shape Inside».

Ключові слова: *сонет, література, лінгвокультурологічний аспект, лінгвостилістичний аспект, Пітер Норман, Вільям Блейк.*

Постановка проблеми. Мова – це не лише матеріал для спілкування та написання творів, це ще й спільне та неподільне для цілого народу, його душа, самоідентифікація. Вона вербалізує та виражає внутрішній світ людини за допомогою літератури, а література, будучи одним із проявів культури, в свою чергу тісно пов'язує культуру й мову, відображаючи культурні реалії, традиції та тенденції.

Почувши слово «сонет», зазвичай люди уявляють образи закоханих людей, у пам'яті виринають імена Петрарки, Ронсара, Шекспіра, й згадуються 14 рядків, наповнені романтикою. Це все, безперечно, вірно для класичного сонету, але мало хто асоціює сонет з сьогоденням.

З'явившись у XIII столітті в Італії, сонет швидко завойовує прихильність серед поетів та читачів й поширюється Європою, здобуваючи три основних форми: італійську (abba abba cde cde або abab abab cdc cdc), французьку (abba abba ccd eed або ccd ede) та англійську (abab cdcd efef gg) [7]. Відмінність між цими формами полягає, перш за все, у мові написання сонету – ритмічні аспекти та можливість римування у кожної мови своєрідні; по-друге, з географічним поширенням сонет дещо ускладнювався, тому змінювалася і його структура.

Сонет, насамперед, асоціюється з любовною поезією, але більш ніж за 700 років свого існування він змальовував ще й природу, пейзажі, автобіографічні моменти, релігійні та політичні мотиви, тощо. Це є доказом динамічності сонетної форми та її можливості до еволюціонування.

Мета статті – проаналізувати та встановити лінгвокультурні та лінгвостилістичні особливості сонетів зі збірки Пітера Нормана «The Shape Inside».

Виклад основного матеріалу дослідження. До сонетної форми зверталося безліч поетів, проте й сьогодні сонет не втрачає своєї популярності та набуває нових рис, тому ми можемо говорити про напівсонети, вінки сонетів, сонети з кодою, скорочені сонети, тощо [1, с. 634–635]. Крім того, сонети молодих поетів можна знайти у виданнях та на сайтах таких як «New Formalist» («The Formalist»), «Able Muse», «Columbia College Literary Review», які підтримують та поширюють поетичні наробки з використанням сталої форми.

Саме літературний журнал «New Formalist» («The Formalist») став початком для визнання канадського поета Пітера Нормана, коли у 2003 році у ньому з'явилася збірка сонетів під назвою «The Shape Inside» у форматі «chapbook». У 2008 році декотрі поетичні роботи поета були включені до таких видань, як «The Best of Canadian Poetry» та «Jailbreaks: 99 Canadian Sonnets», у 2015 – до збірок «Global Poetry Anthology 2015» та «The Boneshaker Anthology: 2010–2013» [5].

Перше, що дається взнаки під час ознайомлення зі збіркою «The Shape Inside» – це використання ямбічної основи та наслідування англійського типу сонета (як у віршах «Departure» та «Bolshevik Tennis!» – *abab cdcd efef gg*), італійського типу («Icon: Three Figures Dining», «Transparancies» – abba abba cde cde; «After Stillness» – *abba abba cde edc*), використання італійської схеми, але зі збагаченням рими («Vigil» – *abba cddc efg efg*, «A Couple Tends to Fire» – *abba cbbc def def*, «Retractions» – *abba cddc efg efg*) [4]. Пітер Норман використовує повну перехресну або кільцеву риму, проте в сонеті «Vigil» повна рима міститься у двох катренах (*doors / shoulder / boulder / floor // wear / pallor / corner / there*), приблизна – у терцетах (*angels / news / absolute // angels / Now / absolved*), а у сонеті «Posterity» автор використовує наступну схему римування – *abca cddc efg efg*, при цьому перший катрен може бути записаний *abba*, якщо ми слова dune / dine будемо вважати такими, що римуються приблизною римою.

Пітер Норман у сонетах використовує багато стилістичних прийомів. На фонетичному рівні – це асонанси та алітерації: <*how pulse will*> *set sudden fire to skin* – звук [s] передає пришвидшене серцебиття; *a* ***man*** *u****nm****anly a****n****d u****nm****ade* – сонорні звуки [m] та [n] немов сповільнюють темп мови; *th****udding*** *and sc****udding*** – римована фраза з використанням короткого голосного [^], дзвінкого приголосного [d] та –ing суфікса акцентують швидку та голосну дію.

На лексичному рівні ми можемо побачити наступні прийоми: використання префіксів з негативним значенням (***un****manly,* ***un****made,* ***un****tuned,* ***un****strung,* ***dis****appear,* ***dis****honest*) у сонеті «Transparencies», які використані у словах, що описують ліричного героя несміливим; гру слів, протиставляючи божественне земним проблемам, (*But these, on their knees, swabbing, are hardly* ***angels*** *… Light assaults us from too many*

angles); використання тематичної лексики з різних сфер (спорт у сонеті «Bolshevik Tennis!»: *nets, court, sport, serve, ranking, racket, dethrone, umpire, score, set*; релігія у сонеті «Icon: *Three Figures Dining»: divinity, Trinity, deity, holy, cross*). Крім того, вживання фразових дієслів (*cast off, dress up, flick off, tear away*) та розмовних кліше (*along worn tracks, the flow of tears, fulfilled my greatest ambition*) робить сонети більш доступними широкому колу читачів і, крім того, є типовою рисою сучасного сонету на противагу традиційному сонету, для якого характерним було використання піднесеної, книжної лексики, а використання оказіональних епітетів (*the smart bombs, bright black, ashen hoof*) та порівнянь (*my conscience like a dusty violin*) виразно збагачує текст сонетів.

На синтаксичному рівні Пітер Норман використовує: риторичні питання, які нагадують більше роздуми ліричного героя звернені до нього самого (*Will I dare to hear again? When you are gone, what remnant will I be?*); імперативні конструкції, які додають активності й революційного духу (*Haul down the nets. Erase the painted lines / That separate the people from the court. / Blot out every logo: thwart the designs / Of those who would make profit of the sport*); номінативні речення, які коротко задають «сцену подій» (*Palpable, pervading loss. White tile. The hum of automatic doors*); паралельні конструкції на початку катренів, які вживаються для створення ритму й упорядкування роздумів ліричного героя (*I have met beauty, and have been afraid… I have met wisdom, truth, and they have played…*).

З лінгвокультурної точки зору збірка «The Shape Inside» відкриває читачу такі теми, як кохання, божественне, сім'я, світ сновидінь, старіння, смерть, тому в сонетах наявні певні тематичні групи слів. Так слова, пов'язані з процесом старіння у сонеті «After Stillness» (*retire, time runs out on a motionless career, step down, weary limbs, pension room, tomb*) та слова, пов'язані з охороною здоров'я у сонеті «Vigil» (*doctor's hand, the flecks of skin, antiseptic fluids*) відображають типовий символ канадської ідентичності – охорону здоров'я, який, згідно з опитуванням, визнаний надзвичайно важливим символом для 85 % канадців [2, с. 17]. Пітер Норман використовує слова, які описують сучасний уклад життя та сучасні реалії, які стали невід'ємною частиною світу: *flick off TV, clairvoyant, automatic doors, tile, antiseptic fluids, logo, design, podium, carrier*. Крім того, поет змальовує ліричного героя дуже людяним, чутливим, емоційним, пристрасним, щирим: *a father's job, knowing his child; pulse will set sudden fire to skin; I come unstrung; our promised parting sickens me with fear; possessed by dreams; I am foolish to envision Earth; I have fulfilled my great ambition: to leave no mess behind, to keep my own decay unknown*.

Наскрізним лейтмотивом збірки «The Shape Inside» є відчуття страху, яке переживає ліричний герой та яке по-різному лексично виражається у текстах сонетів (*nightmares, dreaded, have been afraid, panic, fearsome, sickens me with fear*); крім того можна простежити мотив сну та безсоння (*wakefulness, vigil, my mind unravels and I sleep, possessed by dreams*), який тісно межує зі страхом чогось незнайомого, яке опосередковано приходить до людини (*clairvoyant, shape, shifting Now, the phantom of embrace, vision, shifting sloe of dune*). Це «незнайоме» – «shape» – лише форма, але форма динамічна, можливо, вона знаходиться на підсвідомому рівні, тому що межує з мотивом сну та безсоння.

Використання картини Вільяма Блейка «Привид Блохи» («Ghost of a Flea») на обкладинці сонетної збірки «The Shape Inside» може пояснити лейтмотив страху та видінь. «Привид Блохи» зображує велетенську оголену мускулисту фігуру чудовиська, яке ступає поміж двох золотавих завіс на фоні зоряного неба. Його масивна шия схожа на шию бика, на ній розміщена непомірно маленька голова з палаючими

очима, відкритою пащею та спраглим язиком, а в руці він тримає чашу для пиття крові. За словами критика Джонатана Джонса блоха зображена «злою, готичною, гротескною, ступаючою через зоряний простір між театральних завіс» [3]. «Привид Блохи» – це одна з картин, яка була написана Вільямом Блейком у 1819–1820-х роках, вона входить до серії картин «Уявні голови» («Imaginary Heads») та вражає драматичністю у досягненні контрасту між мускулистим об'ємом і силою істоти та її уособленням на картині, як комахи [8].

Цілком ймовірно, що Пітер Норман вибрав саме «Привид Блохи» для обкладинки, адже ця картина відображає видіння Вільяма Блейка, яке було доступне лише йому одному, так само, як і відчуття страху та невідомості, яке притаманне ліричним героям сонетів, тому їхні «індивідуальні» страхи та переживання ототожнюються зі страхами, які відображені на картині, й стають репрезентацією типових нічних страхів. Крім того, тло картини (темна зоряна ніч) може пояснити страхи та безсоння, які переживають ліричні герої Пітера Нормана саме у нічний час. Фантасмагоричність істоти, яка за своєю природою є маленькою комахою, є гіперболічним символом, тому що показує надмірну жадобу та непереборне бажання до насичення, задоволення власних інтересів. Одразу приходить на думку вираз «робити з мухи слона», тобто перебільшувати, що з одного боку є на картині Блейка, а з іншого боку є у сонетах Нормана (як от у сонеті «Nesting Doll», у якому лялька-мотрійка у дитячому сні набирає велетенських розмірів: *«A harmless child's toy, it brought nightmares/ That sent her shrieking into wakefulness,/ Summoning us or crying, simply, «Smaller!»*).

Висновки. Отже, збірка «The Shape Inside» представляє вірші, які написані з дотриманням структури сонету, рими й частково метру. Поет широко використовує стилістичні прийоми на різних рівнях (фонетичному, лексичному, синтаксичному), які допомагають розкрити сонет тематично. Мова сонетів сповнена великою кількістю фразових дієслів, побутових слів та кліше, що є типовою рисою сучасного сонету на противагу піднесеному стилю традиційних сонетів. На додаток, Пітер Норман пише про кохання, сім'ю, релігію, старість й за допомогою талановитого використання можливостей мови відкриває свій внутрішній світ та характер через тексти сонетів. Тому ми прийшли до висновку, що збірка «The Shape Inside» ще раз доводить стійкість й динамічність сонету, який під пером Пітера Нормана не втрачає віршованого розміру й рими, та збагачується тематично й лексично сучасними темами, словами, реаліями.

Список використаної літератури

1. Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. – 2-ге вид., вирпав., доп. – Київ : Академія, 2007. – 752 с. ; Literaturoznavchyi slovnyk-dovidnyk / za red. R. T. Hromiaka, Yu. I. Kovaliva, V. I. Teremka. – 2-he vyd., vyrpav., dop. – Kyiv : Akademiia, 2007. – 752 s.

2. Focus Canada. Public Opinion Research On the Record Serving the Public Interest [Electronic resource]. – Mode of access : http://www.queensu.ca/cora/_files/fc2010report.pdf

3. Jones J. The Ghost of a Flea, William Blake [Electronic resource] / J. Jones // The Guardian. – 2003. – 19 apr. – Mode of access : https://www.theguardian.com/culture/2003/apr/19/art.williamblake

4. Norman P. The Shape Inside [Electronic resource] / P. Norman. – Mode of access : http://theformalist.org/ebooks/norman.html

5. Peter Norman writing and editing [Electronic resource]. – Mode of access : https://www.peternorman.ca/writing-cv

6. 12 or 20 Questions with Peter Norman [Electronic resource] // Rob McLennan's Blog. – Mode of access : http://robmclennan.blogspot.ca/2009/06/12-or-20-questions-with-peter-norman.html

7. Sonnet [Electronic resource]. – Mode of access : http://en.wikipedia.org/wiki/Sonnet

8. The Ghost of a Flea [Electronic resource]. – Mode of access : https://en.wikipedia.org/wiki/The_Ghost_of_a_Flea

9. William Blake's Inner Vision and His Influence on the Little Group to Which William James and John La Farge Belonged [Electronic resource] // New York Times. – 1910. – September 25. – Mode of access : http://query.nytimes.com/mem/archivefree/pdf?res=980DE1DD1F39E333A25756C2A96F9C946196D6CF

Стаття надійшла до редакції 27.10.2017.

N. M. Kotsai

LINGUOCULTURAL AND LINGUOSTYLISTIC PECULIARITIES OF PETER NORMAN'S COLLECTION OF SONNETS «THE SHAPE INSIDE»

Peter Norman's sonnets from the collection «The Shape Inside» have been analyzed from linguocultural and linguostylistic points of view in the article.

Peter Norman is a Canadian poet, writer, editor. His fiction and poetry have begun to appear in literary journals and online since 2000. His sonnet collection «The Shape Inside» was published in «chapbook» format in the journal «The Formalist» in 2003. His poetry was included in the following anthologies: «The Best of Canadian Poetry», «Jailbreaks: 99 Canadian Sonnets» (2008), «Global Poetry Anthology 2015» and «The Boneshaker Anthology: 2010–2013» (2015).

It is proved, that sonnets have been composed with the usage of Italian and English sonnet type and iambic metre. Peter Norman uses the following types of the rhyme in his sonnets: perfect, eye, imperfect, consonant.

A variety of stylistic devices are used on different levels. Such devices as assonance and alliteration can be found on the phonetic level, which makes a reader change the speed of reading and notice the author's emphasis on the specific information. On the lexical level Peter Norman uses thematic vocabulary from different spheres (sport, religion, health care), phrasal verbs, clichés, similes, epithets, puns that enrich sonnet text. Rhetorical questions, constructions with the imperative, nominative sentences, anaphoric parallel constructions are used on the syntactic level with the aim to set rhythm, to describe background of events briefly, to add the effect of motion and to bring order to the thoughts of a lyrical hero.

From the linguocultural point of view, the sonnets analyzed reveal such themes as divine world, love, world of dreams, ageing process, death. Hence, the poet describes the modern way of life (TV, logo, design, podium, carrier) and one of the established symbols of Canadian national identity – the health care system.

An attempt has been made to explain the relationship between keynotes (fear and insomnia) of the sonnets and picture «The Ghost of a Flea» by William Blake on the cover of sonnet collection «The Shape Inside». «The Ghost of a Flea» depicts nude muscular beast which holds a bowl in his left hand and walks between rich curtains in the starry night. The background of the picture (dark starry night) is thought to be an explanation for fears and insomnia which Peter Norman's lyrical heroes suffer from in the nighttime, while the beast is an exaggerated personification of human fears.

To sum up, sonnet collection «The Shape Inside» shows poems which have been written according to the structure, rhyme and, partially, meter of a sonnet. Peter Norman uses a variety of stylistic devices on phonetic, lexical and syntactic level, which help to reveal his

sonnets thematically. The language of the analyzed sonnets represents the typical features of a contemporary sonnet (usage of clichés, phrasal verbs, puns, epithets, everyday language) in contrast to the elevated language style of a traditional sonnet. Consequently, Peter Norman's sonnets reveal stability and dynamism of a sonnet form and its ability to evolve and adapt to the flow of time.

Key words: *sonnet, literature, linguocultural aspect, linguostylistic aspect, Peter Norman, William Blake.*

УДК 811.111'42:791

Т. Г. Лук'янець

КІНОПРИЙОМИ І КІНОТЕХНІКИ В ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ: СЕМІОТИЧНЕ ПІДҐРУНТЯ ВЕРБАЛЬНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

У статті переосмислено кіноприйоми й кінотехніки з позицій мультимодальної когнітивної поетики як відповідні художньо-композиційні прийоми з співвідносним функціональним наповненням. Встановлено, однак, що в художніх текстах вони підлягають інтерсеміотичній трансформації, коли внаслідок словесно-графічного перетворення і вербального втілення створюють візуальний чи інший сенсорний образ.

Ключові слова: *інтерсеміотична трансформація, кіноприйоми, кінотехніки, художньо-композиційні прийоми.*

Постановка проблеми. Література, з одного боку, та кінематограф, з іншого, є одними з найбільш контактних видів мистецтв, які легко вступають як у процес безпосередньої взаємодії, коли художній і кінотексти містять у собі елементи одне одного, так і в процес взаємного впливу, коли засоби художньої виразності чи кінопоетики переосмислюються шляхом їхнього інтерсеміотичного перекодування у текстах літератури та їхніх екранізаціях. Виявлення точок перетину мистецтва слова й кінематографа є актуальним завданням для сучасних філологів та кінематографістів, виконання якого можливе шляхом вивчення досвіду адаптації у художньому тексті різноманітних кіноприйомів і кінотехнік.

Аналіз останніх досліджень. З огляду на поширення практики адаптації художніх текстів у кінематографічні існують численні дослідження, які виявляють, що в результаті взаємодії чи взаємовпливу цих текстів відбувається взаємне запозичення прийомів цих видів мистецтв [4, с. 101], зокрема, переосмислюється місце численних кіноприйомів і технік (як-от: технік монтажу, зміни планів, варіювання ракурсу зйомки чи зображення) в неоднорідній структурі художніх текстів. У цьому аспекті дослідження ґрунтується на методологічних засадах мультимодальної когнітивної поетики (О. П. Воробйова, A. Gibbons, M. Freeman, N. Nørgaard) як сучасного відгалуження когнітивних студій художнього тексту (М. Тернер, J. Gavins, P. Stockwell) з урахуванням напрацювань інших мовознавчих напрямів, спрямованих на встановлення ролі вербальних і невербальних засобів у відтворенні процесу взаємодії людини з навколишнім світом у різних типах дискурсу (С. П. Денисова, О. М. Ільченко, Н. К. Кравченко, І. І. Морозова, І. І. Сєрякова, І. С. Шевченко, Т. І. Ямчинська). Тож численні дослідження інтерсеміотичних явищ, які утворюються на перетині літератури і кіно сприяють виникненню нової, міждисциплінарної парадигми.